

TELEGRAFUL ROMANU.

Nº 40. ANULU XVIII.

Telegraful este de două ori pe săptămâna: joi și Duminică. — Prenumerarea se face în Sabiu la expediția foiește pe astăzi la c. r. postă, cu bani gata prin scrisori francate, adresate către expediție. Pretul prenumerației pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. — De la o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

Pré sănti'a Sea p. Episcopu slu Caransebesului Ioanu Popas u a trecutu Joi pre aici la bâile de cura din Valcele (Eliopatacu)

Municipale.

Organisarea municipiilor a pusu opinionea publică in miscare. Numai noi români ne vedem pus mai multu a medită in noi asupr'a acestor proiecte și a vorbi fără putină despre ele.

Déca este acăstă consultu său nu, nu discutâmu, pentru ca credem ca se intielege de sine.

Tempul tace și trece, noi ne vomu tredî mână poimâne, ca institutiunile aceste noue se voru pune in lucrare, și pote ca o parte mare din publicul cetitoriu nici proiectele nu le va cunoșce. Pentru că sa prevenim cătu de cătu asiá ceva, facem unele eserțe de prin alte dijarije, cari au tratatu specialu unele părți mai însemnate din nouele legi.

Atât după legile de mal nainte cătu și după cele proiectate, asiá numitii comiti supremi facu parte însemnata in organismulu jurisdicțiunilor.

Dâmu asiá dara in urmatörile, unu tratatu despre institutiunea acăstă după „Hon“ intitulat:

„Comitii supremi după legea cea nouă.“

„Proiectul de lege pentru regularea municipiilor da comitelui suprem o pusetiune cu totulu nouă.

Acestă nu e mai multu comite supremu, in sensul celu vechiu, ci, in singuritele municipi — după testoul proiectului — reprezentantele potestătiei executive, cu alte cuvinti uno comisari regescu permanentă.

Noul comite supremu, ar, conformu proiectului de lege, a investi unu oficiu mare și importante. Totusi acestu oficiu e de atare natură, în cătu nu numai se pote numi superfluu, ci facia cu guvernamentulu autonomu alu jurisdicțiunilor in genere, dău naciso.

Agendele mai însemnate a noului comitu supr. suntu: controlarea administratiunei autonome a jurisdicțiunei și a administratiunei de statu, mijlocita prin aceea-si; esaminarea per tractărilor oficiose ale oficialilor municipali; pote incamină o investigație său sa suspendeze unu oficial neglijentu său culpabilu, esercéza dreptu de candidare, denumesce suboficiali de securitate, și mai vertosu pre cei publici; pote supune pre oficiali actiunei fiscale, a-i suspiade din oficiu, său a-i depune și substitui prin altii și altele.

Precum vede u acestea suntu drepturi însemnate; cu tōte acestea o parte din ele e cu totulu superflua, partea mai mare inse e numai că sa facă ilusorii dreptulu guvernării autonome.

Se pare, ca creatorii proiectului, au vacilat continuu intre dōue estremități; un'a e unu atare cercu nelimitat de autonomia, care face, nu numai regimulu parlamentariu dara pre ori care, impossibile, ceea-lalta e o centralizatiune.

Să barbatiloru, cari au proiectat numit'a lege sub presiunea alorū dōue estremități, li se pare, ca au incunguratu ambe estremitățile, asiedindu lângă organele autonome pre reprezentantele potestătiei executive, pre comitele supremu, cu cerculu de activitate schitiatu mai susu.

Dupa opinionea nostra expedientulu acestă nu da garantia contr'a nici unei estremități. Din contra, intre oficialii alesi ai municipiului și reprezentantele regimului, adeca intre veomiti și comiti supremi, se pota nasce prea usiori conflicte: astufelii ajungem său la escese de autonomia, său intarimă și eternisam epoca administratorilor său comisarii regesci.

In genere, nu ni-aru fi potutu veni inainte in vre-unu proiectu, unu atare casu de principie fun-

Sabiu, in 21 Maiu (2 Iunie) 1870.

damentală, aruncile unula preste altulu, că in acest'a, prin care se regulează municipiile.

Se dice, ca v-comite e primul oficiu in jurisdicțiune, pre lângă aceea se circuscrie responsabilitate, se severa pentru afaceri și negligenta. Cu tōte acestea cerculu seu de activitate preponderante a comitelui suprem — și acăstă face cu totulu ilusoria responsabilitatea personală a v-comitelui. Responsabilitatea incetă unde nu e cercu de activitate autonomu; in urm'a nouului oficiu a comitelui supr., v-comitele nu e nice atât de independente, în cătu nu densulu, ci comitele sunt r. inscintiazare regimului déca vre-o ordinatiune guv. vine in colisiune cu legea. Asiá, comitele supr. e chiamat a interpretă cauzele cutărei fapte a v-comitelui, și inca intr'onu obiectu, pentru care e responsabile numai v-comitele.

De alta parte, precum jurisdicțiunea și alege oficiilii sei, acestă trebuie sa sia responsabilii iera-si ei. Cu privire la agendele loru oficiai, forul competente va fi comitetulu; pre lângă aceea are comitele supr. dreptulu sa incuire conduit'a oficioasa a acelor'a-si, băe chiaru obligatu a face acăstă, anuatim minimulu odata; astufelii pote suspinde după placu, oficiilii jurisdicțiuniali.

Noi cugetâmu ca presupunerea nostra, nu e fără ratiune, afirmându, ca prin o atare regulare se va nasce disordinea cea mai mare. Asta regulare face se credem, ca autorii proiectului aru si avutu in vedere scopulu secretu, de a face impossibile autonomia, că apoi ti'eră, adusa in desperare, sa cada de sine in bratiele centralizatiuniei.

Ne aru potea intrebă cine-va, ce amu si facutu noi din „frumos'a și istoric'a deregatorie a comitelui supremu“?

Noi, că o reminiscinta istorica, ce nu corespunde organisationei actuale, amu si delaturat' o simplu; nece un'a-data nu amu si facutu din trens'a uno comisariu reg. permanentă.

Comitele supremu de astadi, nu e mai multu comitele supr. de mai nainte a constitutiunei anterioare ungaresci. Sgudori seculari, progresul seculilor l'au desbracatu de drepturile mari și însemnate de mai nainte, de importantulu cercu de activitate. Ere diendu-se titlulu astu vechiu pâna in dilele nostre, acum e superfluu, ca si-a perdu tuu intlesulu, totu însemnetatea; straformarea lui inse, după planul proiectului, e pericolosa, căci ascunde in sine debilitatea vietiei autonome.

S'aru potea face un'a paralela frumoasa intre „schirifful“ englez și intre comitele supr. ungurescu. Desvoltarea istorica a ambelor demnități e asina și identica, de-si tierile acestea suntu separate prin o mare și o parte buna de continentă; preste totu, desvoltarea istorica a guvernamentului nostru propriu are multa asemenea cu desvoltarea istorica a dreptolui de guvernare autonoma din Anglia.

Sheriff-ulu e chefulu comitatului; pre elu denumește din posesorii cei mari și din familiale cele regale mai cu influență in comitat; eră unu oficiu onorificu, impreunato cu drepturi și detorii însemnate; sheriff-ulu eră presiedintele deregatoriei civile in comitat (County court); chefulu deregatoriei penale (sheriffs tour), eră comandantele trupelor conscrise in comitat la mandatulu regelui. Că protectorulu liniștei publice, concentră in mână sea comand'a suprema preste organele de securitate și in tempulu unei insurectiuni potea conchia-mă la arme totu populatiunea comitatului. Elu eră și cu privire la fiscalități antălu impiegatu, incăndu său supravegiându incasarea sportulelor regelui.

In cursulu secliloru s'a limitatu acestu cercu

enormu de activitate. Sheriffulu si perdă facultatea de județia penale prin magna-chartha, — a deregatoriei civile, prin desvoltarea continua a legilor tie-rei; potestatea sea po'itiana trecu la locuitorii Lordilor.

Inclinarea poternica a englesilor spre decentralizare a esoperatu o straformare totală a firei acestei demnități veche.

Istori'a constituutiunii noastre testéza, cum ca drepturile ponderoase deprinse in Anglia prin sheriff, in Ungaria se exercéza prin chefulu său guvernatiorulu comitatelor. La noi inse cursulu centralizării despoua pre comitele supremu de vechele sele drepturi.

Astadi, deregatoria sheriffului in Anglia, e mai multu unu oficiu de onore, impreunato cu greutăți mari, de care ori cine mai bine se feresce decătu se o doréscă. Drepturile incopiate de demnitatea acăstă abia merita amintire.

Poporul englez inse nice un'a data nu i-a venit in minte a face din capulu poternicu odinioara a comitatului „unu representante alu potestătiei esecutive.“ Demnitatea s'a conservat că o reliquia istorica, și nici cu acea temecitate traditionale, ce o are poporulu englezu cătra traditiunile sele istorice; s'a pastrat că unu nobile oficiu cu atâtua mai vertosu, ca — nu costează nimicu; cu tōte acestea la tōte modificatiunile esentiali pentru administrarea propria, nu s'a redicatu o singura voce, care sa pretindă straformarea acestei demnități in detrimentulu guvernamentului propriu.

Si la noi era covictiunea generale că comitele supremu este: un'a demnitate folosita, purtată, organizarea cea nouă voiesce a lu sustinuta cu tōte acestea, spre impreunarea mai mare a finantelor nōstre de altmintrea destulu de darapanate (pentru ca noi comiti supr. nu voru sierbi „pentru onore“) și spre nimicirea totală a atonomiei nōstre.

Diet'a Ungariei.

In siedint'a din 9 Maiu a casei magnatilor predă notariulu casei reprezentantilor, Vol. Széll, după autenticarea protocolului, proiectul de lege, despre pensiunarea și transferarea judilor, modificat de cas'a magnatilor. Cas'a deputatilor primesce cele mai multe modificatiuni propuse la lege de cas'a magnatilor.

La ordinea dilei sta legea despre sporirea banilor de cortelul a deputatilor.

Comisiunea financiala a casei magnatilor a recomandat, după cum e cunoscutu, numai primirea provisoria a legei.

Comitele supremu Tomcsányi se întrepune inse pentru primirea definitiva a legei, la a cărui parere se și inclina majoritatea casei.

Urmăza la pertratare propunerile cont. G. Károlyi și G. Apponyi, referitoare la înființarea unei clinice homeopatice.

Contele G. Károlyi si recomanda in scurtu propunerea, contele Apponyi inse reapa-candu cuventul tiene unu discursu mai lungu despre relationea homeopatiei. — Homeopatia, dice vorbitoriulu, o in tiéra la noi subpresa și induumanita, statul debuie sa se ingriegasca prin calea legei, că fia-care sciuntia sa aiba câmpu liberu.

Pentru prupuneri mai vorbesu ministrul de instructione br. Eötvös, contele Cziráky și altii. Dupa o desbatere scurta se primescă propunerile.

La 2 ore se incheie siedint'a.
In siedint'a din 9 Maiu a casei reprezentantilor se cetește și autentica protocolulu siedintei premarse. Notariulu cetește unu numeru însemnatu de petiuni incurse, care tōte se tramtuit comisiunile petiionarie.

Deputatulu E. Kabos cere pre tempu mai indelungatu concediu; i se incuviintieza.

B. Halász interpeléza presidiulu, din ce cauza nu s'a facut alegerea nouă a vicepresedintelui și notariului nainte de redeschiderea sessiunei, dupa cum prescrie regulamentul?

Presedintele respunde, ca e agend'a casei a decide in afacerea acést'a.

Ministrulu de justitia Horvath presinta unu proiect de lege despre colonisare.

I. Kautz referéza in numele comisiuneei financiale despre proiectulu de lege, ce privesce sporirea cuotelor Ungariei la spesele comune in urm'a provincialisarei a unei parti din confinie militari. Raportulu se va tipari si predá seclui-nilor.

Se incinge o discussione scurta despre ordinea, in care are sa urmeze desbaterea proiectelor de lege si se decide a se pertrata acele proiecte mai intâiu, care suntu comune pentru Ungaria si Croati'a.

Urméza alegerea comisiuneei do 5, căreia sa i se predea proiectulu de instructiune spre desbatere preliminaria. Resultatulu alegerei se va publica in siedint'a urmatória.

Siedint'a se incheie la 12 1/2 ore.

In siedint'a din 11 Maiu a casei magnatilor anuncia presedintele, dupa autenticarea protocolului siedintei premerse, unele incuse, care se tramtui comisiuneei de petituni.

Cas'a trece la ordinea dilei, la care stau proiectele de lege modificate deja de cas'a magnatilor, despre responsabilitatea judilor si amloiatilor judiciali si despre transferarea si pensiunarea judilor si amloiatilor judiciali. Cas'a representantilor doresce, ca sa remâna testulu de mai nainte in locul modificatiunilor facute de cas'a magnatilor. Comisiunea judiciala a casei propune primirea testului de mai nainte recomandat si de cas'a representantilor. Cas'a acceptéza propunerea comisiuneei.

Presedintele suspende siedint'a pre unu tempu scurtu; dupa 10 minute se autentica protocolu siedintei de astazi, cu ce siedint'a se incheie la 1 ora.

In siedint'a din 11 Maiu a casei deputatilor se cetește si autentica protocolulu siedintei trecute, dupa aceea se anuncia incusele si se publica rezultatulu alegerei facute in siedint'a premerse.

Foisióra.

Tipografia statului din Bucuresci.

Acestu iunctitu tipograficu, carele dupa cum s'a documentat, este unul din cele mai mari si bine organizate in orientu, a ajunsu astazi la o estensiune asiá de mare, incătu da unu documentu vio, despre nesuntia civilisatorie a Romaniei.

Noi vom arunca astazi o privire asupr'a acestui institutu, convinsi, ca datele urmatórie nu vor fi cetește fără interesu din partea publicului.

Pâna in 1838 statul nu avea tipografia propria. Pucinile produse literarie, ce apareau pre atunci in limb'a lierei, au datu regimului de pre atunci ide'a salutarie, de a tipari pro spesele statului totu opurile didactice scrise in limb'a româna. Cu totu acestea imprimarea custă forte multu, si de vendutu se vendea numai pucinu, pentru ca cerculu de lectura pre atunci era forte mărginitu. Acesta impregiorare dete ansa duii Petru Poenariu, membru alu consiliului supremu de instructiune publica, a ridicá o tipografia de statu, carea cu deosebire se multiplice scrierile. Acesta prima tipografia se asiedia in monastirea V. Sava, unde se redica acum edificiulu monumental alu academie. Materialulu precum si personalulu era forte modestu. Avea trei téscuri, unu directoriu, unu agentu, 14 culegatori si 4 dileri (ce intorceau la róte). Anáiala producta imprimata in asta tipografia fu unu lessiconu franceso-romanu compusu de dd. P. Poenariu, Aronu Florianu si Hill.

In 1860 se cumpera din fabric'a Löser in Vien'a o masina (Schnellpressa); cu unu anu mai tarziu se impreunara cu ea press'a mica franc, a comisiuneei centrale de Focșani si tipografi'a metropoliei din Bucuresci, ceea ce a datu celei de astazi avantajiu remarcabilu.

Unirea principatelor, prin care viat'a publica si capetă unu aventu mai mare, intru atâtu a inmultit lucrurile tipografiei, incătu acestu institutu

In comisiunea esaminatória s'a alesu N. Iancovics si A. Mátys.

In comisiunea de 15, spre desbaterea preliminaria a proiectului de instructiune s'a alesu: Ant. Csengery, P. Hoffmann A. Bujanovics, I. Kautz, H. Bonay, M. Horvath, Ios. Szabó, K. Tisza A. Trefort, K. Szathmary, Fr. Pulszki, P. Ordódy, P. Nyáry, I. Schwarzsi Ar. Szilagyi.

Presedintele provoca comisiunea de nou aleasa a tienea dupa amédi o siedint'a, pentru de a se cenzatu.

Urméza referatulu comitetului centralu despre nuntiulu casei magnatilor, relativ la legea despre insintiarea curtiei supreme de comptabilitate. Raportulu propune reieptarea amendamentului facutu de cas'a magnatilor, ca alegerea presedintelui curtei de comptabilitate sa se faca prin ambe case. La acést'a alegere e indreptatita numai cas'a reprezentantilor, de óre ce dela anulu 1848 se considera ambele case de factori despartiti ai legislatiei.

Reportulu se va tipari si pune la ordinea dilei.

Dupa ce presedintele provoca sectiunile sa si reincépa pertratrile, se incheie siedint'a la 11 1/2 ore.

In siedint'a din 13 Maiu a casei deputatilor reportéza, dupa finirea formalierelor, referentulu comitetului centralu, Kol. Széll, ca acest'a a primitu proiectele de lege despre cladirea drumurilor de feru Eperies-Tornay si Nyiregyháza-Ungvar.

Referentulu comisiuneei centrale in afacerea cuotelor confinie militari, H. Anker, reportéza primirea proiectului de lege respectivu din partea comitetului.

La ordinea dilei sta modificatiunea facuta de cas'a magnatilor la § 6 din legea despre insintiarea curtiei supreme de comptabilitate.

Referentulu comitetului centralu, P. Szontagh, recomenda votulu respectivu alu comisiuneei, care dupa cum e cunoscutu, contiene reieptarea modificatiuneei.

Se incinge in afacerea acést'a o desbatere mai lunga la care i-au parte intre altii Deák, K. Tisza, K. Gyözy si Kerkápoly, parte pentru parte contr'a.

Punenduse la votare nominale se respinge propunerea comisiuneei cu 173 contra 114 voturi.

Siedint'a se incheie la 2 ore.

In siedint'a din 16 Maiu se cetește si autentica protocolulu siedintei premerse. Presedintele face cunoscutu ca deputatulu T. Berzevitz si-a depusu mandatulu in urm'a denumirei sele de inspectoru scolaru superioru. Presedintele anuncia unele petituni, care dimpreuna cu ale deputatilor Anyos, B. Perczel, A. Ormos, M. Tormány, D. Boczkó, conl. T. Osáky, I. Ludovich, P. Székely, P. Szontagh L. Dobra, D. Irányi si I. Vadats se predau comisiuneei de petituni.

Representantele I. Dittich cere din cauza sanitaria concediu pre tempu nedeterminat; i se incuviintieza.

K. Bobory renoioaza intercalatiunea sea facuta deja de tempu mai indelungatu in afacerea societatii transilvane de asigurantia reciproca, care a lieuditu. Densulu cere orénduirea unei certari spre servarea intereselor partitelor asigurate la acést'a societate si intréba in ce stadiu se afla cercetarea? Intercalatiunea se va inmanuá ministrului de interne.

Presedintele anuncia, ca ministrulu de interne P. Rainer, propune casei motivarea proiectului de lege despre organisatiunea jurisdicțiunilor. Actul acest'a voluminosu se va tipari.

Notariulu casei magnatilor, bar. I. Irány predă nuntiulu, prin care face cunoscutu ca cas'a magnatilor a primitu in a dô'a desbatere proiectul de lege despre responsabilitatea judilor si amloiatilor judiciali, in editiunea propusa de cas'a deputatilor. Proiectul de lege se va suscine M. Sele spre sanctiunire.

Cas'a trece la ordinea dilei, la care este mai intâiu raportulu comisiuneei economice despre bugetulu casei pentru lun'a Maiu. Bugetulu se votéza fără observatiuni in sum'a de 82,543 il.

Urméza proiectulu de lege despre sporirea cuotelor magiare la spesele afacerilor comune ceuseate prin provincialisarea confinie militari. Proiectul de lege cătu si raportele comitetului centralu si financialu se ceteștu.

Referentulu comitetului centralu, H. Anker, si esprima bucuria si multiamirea sea, ca celu pucinu o parte din confinie militari se va predă administratiunei civile si reincorporá coronei magiare, densulu speréza ca cas'a intréga va simti aceea-si bucuria si multiamire si recomenda in fine primirea proiectului.

In desbarea cea lunga, ce se incige in caus'a

analele statistice (1000); in urma Iris. (500); unu diuaru septemanale, grecesc.

Pre lângă aceea in prima acestu institutu totu opurile didactice redigeata de statu, cari se trecu in cantitate enorma. Deja suntu sub tiparid 40,000 exemplare de diferite cărti scolare.

E ocupata forte multu si cu lucruri private, asta de exemplu se tiparescu acom: studii economice de I Stratu (1000 exempl.); studii asupra districtului Putna de Ionescu (1000); tarife pentru oficiostulu postale si telegraficu (1500); Regulamentu de fortificatiune (4000), catalogul expusional de agricultura din Craiova (8000).

Afara de aceea trebuie se aiba tipogaf'a totu deun'a o provisiune corespondientia de registre, adrese, mandate, cu unu cuventu: totu felul de tiparituri necesarie oficialilor statului si comunelor, cari se consuma intru o cantitate forte mare. Spre a ne poté face o idea despre lucrările de soiul acest'a, amentim ca in a. 1869 s'a liparit in institutu acest'a pentru diferite diregatorii ale ticeri 15,532.426 côle, cari au adus 232,000 franci dupa preturiile curente din locu.

Unu beneficiu mare pentru institutu e turnatoria de litere —, care scutesce importul celu forte sumptuosu a materialului din afara.

Vendiarea cărtilor scolare in 1869, aduse institutului unu venit curat u de 99,549 fr. iera abonamentele si insertiunile foilei oficiale adusera venit curat u 140.000 franci.

Amu detrage adeverului tributulu seu, déca nu amu aminti in urma de directorulu energicu si circumspectu alu acestui institutu, de d. Constantin Margineanu. Nisuntie zelose si neobosite a acestui a e a se multumí mare parte starea infloritoria a acestui institutu, si dorim ca sa fia inca multu tempu in fruntea acestui institutu spre promovarea continua a unui opu civilisatoriu care va trebuí se imple de superbia pre oris si ce română.

„Epoche.“

acăstă și dezvoltă oponția totă poterile se; care din care oponțiu, și imbraca nemultiamirea sea parte în specialu cu proiectul de lege, parte chiar cu provincialisarea, în spresiuni mai marcabile.

Mai mulți deputati ceru votarea nominală, carea se va face, în siedintia viitoră.

La 2 ore se încheie siedintă.

Autonomia bisericei bulgare.

Se scie, că de să luptă e mare între patriarcul grecesc din Constantinopole și guvernul turcesc, cestiușa autonomiei bisericei bulgare, a fostu definitiv regulată, și în modu favorabilu aspirationilor, pretensiunilor națiunii bulgare.

Nu ne ocupam aici de această autonomie. Nici de avantajele ci pentru de-voltarea națională a vechilor nostri confederati și amici de la dréptă Dunarei. Ceea ce avem de disu este în interesul comunu, și alu bulgarilor și ai nostru.

Pre teritoriul, asupră căruia, după dispositiunile sultanului, urmădia a se intinde jurisdicția autonomă a episcopilor bulgari, suntu mai multe comune române, și macedo-române.

Este bine, că de indata sa apelam la episcopii în cestiușe, sa acorde bisericilor comunei române, acele drepturi, acele scutini său protegere, ce au dobendit și bisericile bulgare. Nu e bine, sub nici unu respectu, că sa se înlocuiesc pentru români, unu despota prin altu despota, unu ne amicu prin altu ne omien. Episcopii greci au tiranisat, în scopu de panelenismu, și pre bulgari, și pre Români. Sa nu incépa acumu bulgarii a visă la unu panbulgarismu, în interesul căruia sa tîraniseze conștiința, biserica comunei române.

Cu asemenea politica națiunii bulgara nu va avea nimică de câștigato, ba din contra, totulu de perduto.

Dându comunei române, ceea ce i-a placut sa i se dea ei, națiunea bulgara și asigură frati de cruce, cum se dicea o dată, în loptele, în val-masiagurile ce viitorul va vedé desfașurendu-se în Orient.

Suntu pucine dile, avuram avantagele a atrage atenția unui episcop bulgariu, asupră acestei cestioni, care adi pote sa se para unoră de mica importantia, care inse neglijata, va fi preste doi - trei ani, unu pericol, și unu pericol gravu pentru desvoltarea doritei paci și intielegeri intre România și vecinii sei de preste Dunare.

Tolerantia, națiune bulgara! fii pentru românii de la tine macaru pre jumetate din ce ce e România pentru colonistii bulgari din Basarabi'a. „I. buc.“

Spre completarea celoru comunicate de noi pâna acum despre catastrofa dela Boiulu mare mai scoiemu din o corespondintă privată urmatorele:

Alma 17 Maiu 1870.

In 1 Maiu, prela döue ore după amădi se audi din departare mare unu tunetu aduncu, carele se repeti în trei patru renduri, fiindu ceriul inca limpede, seninu și frumosu. Cătra 4 ore se incepuse a se innuoră, pre la 5 ore erau puori negri și grei și se intreceau isbindu-se unulu de altulu. La inceputu se reversă o plăia lina și placuta, dara prela 6 ore nuorii devenira și mai intunecati, tunetele și fulgerele nu incetau, parendo, că o moșire infiorătoră continua. Era o amenintare de pustiire dela Mediasiu pâna la D. St. Martinu pre ambe Ter-năvile in susu cu o furia ne mai pomenita. Pre unde au ajunsu a stricatu totu, a spalatu, noroitu, a dusu turme intregi de totu felul de animale, a stricatu sate și a inncatatu omeni; in terminu de döue ore ni se infatisă o mare lata. Unele din dealuri inceputa a se asiedia, paduri cu arbori mari pre multe locuri au alunecat la vale 20 pâna 30 stângini distanție. Elementele aceste pornite asiā de cu ingrozire se descarcara și mai cu furia asupră comunei Boiulu mare. In 20—30 minute au spalatu 59 de case cu totle averile, cladirile economico și cu totu ce era in și pro lângă densele. Omeni a devenit victimă elementelor: români gr-or. 59 parte barbatescă și 81 parte femeiasca, magiari vre-o 17; cu totulu vre-o 157 de suslete; o mare parte inse nu se afla nicairi. Intre cladirile cele stricate de apa, se afla și scolă gr. or., carea era in mijlocul satului, acoperita cu tigle. Că prin minune a scapatu invetatoriu M. Groza; soci'a lui inse, cu unu pruncu in bratia, a fostu acoperita de undele torrentului infioratoriu.

Jurisdicția politica lucra cu omeni din satele invecinate, adunându lemne dela case stricate și ingropându mortii, pre carei asta noroit in glodu și nasipu.

Daunele ce s'au facut inca nu suntu constatați in detaliu. Mai multe comissioni suntu ocupate, ale constată și adeca nu numai la Boiulu mare dară in totu tienutulu pre unde apă a spalatu și noroit ierburi, holde etc.

Sabiiu in 31 Maiu 1870.

In decursulu lunei lui Maiu a. c. asociația națională a-si mai poate adaugă numerulu membrilor sei fundatori cu doi insi, anume:

Bravă inteligenția româna din districtul Cetăței de pește a trimis u asociațiu 200 fl. m. c. in oblegatiuni urb. trn. cu expresă dorintă, că districtul resp. că corporațiu morale, conformu §§-lor 6 p. 1 și 7 din statute sa se inscrie intre membrii fund. ai asociat. asemenea in dilele aceste, dela zelosulu d. canonici metropolitanu din Blasius Constantinu Papafalvi, se mai primira alti 200 fl. m. c. in oblegatiuni trne urb., cu scopulu de a se petrece iera-si intre membrii fund. ai asociației.

Precându noi pre lângă esprezzionea recunoscintei noastre, aducem la cunoștința publică aceste oferte generoase facute in ajutoriulu sprințirei materiale a asociației, totudu-o-data ne place a speră, cum ca atari esempe nobile și voru astă in simbolu naționale din ce in ce mai numerosi imitatori, cu atâtua mai vertosu, cu cătu ca asociația e chismata a aduce cele mai imbucătorie și salutarie fructe, facia cu prosperarea culturii poporului român. R.

Delâng a Chalmu (Rupea) 14 Maiu 1870

(O reprivire asupră scolelor popolare, cu referintia la influența ce o are unu preot, că directorul scolariu, intru inaintarea culturei in acelea)

Abstragendu dela totă acelea impregiurări de capetenia, — ce influenția asupră latirei culturei in scolă populară, voiu se vorbescu ceva și cu deosebire de influența ce o are preotulu, că atare, intru latirea culturei in scolă populară. Si de ore-ce voiu se vorbescu de o atare scolă, se vedem a mai intâi să pâna a nu merge mai de parte, care trebuie sa fie scopulu scolii populare? In scolă populară, privita acătau că unu institutu publicu de invetiamentu, trebuie sa se plânteze in imin'ă și mintea tenerei generații: simbiul religiosu, moralu și intelectualu vrea se dica, scolă populară trebuie să intențeze că tra unu atare de gradul de cultura, carelesa nulipsescă in genere delă nece unu individualu societății omenesci. Ierà apoi acătau tienta se poate ajunge numai asiā, de către factorii principali, ce inriurădă intr'o atare scolă și voru desvoltă intr'unu modu indestulitoru armonicu și imprumutat, puterile loru morale și intelectuale.

Si astu-modu că pre unu factoru principalu, ce influențează in asta direcție, — amesuratul punctului de mâncare —, propunu cu deosebire pre preotulu, respective parochulu unei comune că directorul scolariu. Si apoi ca este ună cauza prea drăpăta, ca preotulu ca atare trebuie sa se îngrijească de scolă populară, acestu asertu se adeveră mai intâi prin aceea impregiurare: ca cine nu scie adeverulu, ca stadiul de cultura a unui poporu este unu rezultatul alu scolii bune său rele, prin care a trecutu acela; și ca apoi de către scolă conditionează astu-modu viația unui poporu, este ună detorintia strinsă și o urmare fizică, ca preotulu trebuie sa îngrijească cu deosebire de a susține scolă buna in totă privință. Scolă este și primiceriulu, asiā dicendu, prin care intra omolu in biserică, și astu-modu dupre argumentulu istoricu chiaru, scolă s'a formatu că ună trebuința neîncunjurabile din biserică insesi, din care motivu apoi are și acea problema: de a premerge bisericii intru pregătirea și plantarea simbiului religiosu și moralu in imin'ă și mintea tenerei generații. Prin urmare este ună detorintia destul de evidentă că preotulu trebuie sa fie activu atâtua in biserică căto și in scolă, care stau in o legatura corale asiā de strinsa ună cu altă in cătu a fostu, este și va fi o absurditate numai incercare aceloră, de a se emancipa scolă că atare de sub puterea bisericăscă.

Sa vedem u acum mai de aproape, ce influență,

pote avea unu preotu că directorul intr'o scolă populară? Mai întâi, cu referintia la invetatoriu, — carele are datorintă sănătă de a nisui către ajungerea scopului atâtua subiectivu cătu și cu deosebire obiectivu in instrucție și educatiune —; preotulu său ca are in scolă populară unu invetatoriu bunu său mai slabu. In casulu acestă din prima este doar a se face deosebirea: ca nu cumva o atare slabiciune se află in insa-si natură invetatoriu, său ca aceea e casionata numai din lipsă de experiență. De către preotulu are in scolă sea unu invetatoriu ale căruia facultăți (intelectuale) suntare mărginite: atunci dela uno atare nu trebuie sa se pretinda, că este ca neputință, și in casulu acestă preotulu nu trebuie nici decât sa se multumescă și sa se mărginărescă: numai pre lângă cercetarea scoliei, că din oficiu din cîndu in cîndu, ci trebuie sa fie insu-si activu in scolă, prin aceea, ca va prescrie unui atare invetatoriu unu planu anumit, după care sa se imparte materialul, că este de a sa predă elevilor in scolă, și pre lângă același preotulu insu-si va instrui mei adeseori pre elevi in prezentia invetatorului și totu-deodata ameșuratul acestui planu. In chipulu acestă se poate binisioru de la pagubă și pedeoară, care adeseori provin intr'o scolă populară, din cauza unui atare invetatoriu gingasiu, asiā dicendu. (Si ca apoi suntu in deosebitele tracturi protop. si invetatorii mai slabii, acăstă este o urmare a acelei impregiurări fatale, ca nu suntu inca salarii invetatorilor potrivite pentru invetatorii mai calificați, ba preste totu inca este lipsa de atari invetatoriori; și esia nu altă — decât singoră lipsă restringe de a pune pre alcătirea și invetatorii mai gingasi).

Déca inse nedestoinici'a invetatoriu este numai lipsă de experiență, dura pre lângă acăstă invetatoriu arăta a priori semnele cele mai bune, ca cu tempo se va face unu invetatoriu harnicu: in casulu acestă apoi se deschide preotului unu cîmpu vastu, și in care poate se lucre forte multu intr'o atare direcție. De sine se intielege, că și in casulu acestă nu trebuie porosit mai întâi asupră invetatoriu cu căte și mai căte principii pedagogice gramadite ună preste altă, ci trebuie tractatul cu elu moderat: trebuie urmatu treptat "a minore ad majus", asiā inătu numai pre rendu sa se deschida invetatoriu calea cea buna și practica din partea preotului, facandu acăstă într'un tipu pre cătu se poate mai lesne de cuprinzut prin aceea, ca se va urmari unu planu că și mai înainte, și pre carele pentru ajungerea scopului, lăua pune in lucrare de mai multe ori insu-si preotulu in prezentia invetatorului. Si de-si nu va fi rezultatul acestor incercările totu-si mai tardiu la totă intemplarea și voru aretă fructele cele bune. Cu atâtua mai imbucuratoriu inse trebuie se fie pentru unu preotu aceea impregiurare, déca are in scolă unu invetatoriu harnicu și calificat. (De unu invetatoriu perfectu nu e vorba, de ore ce este in lume perfect? și asiā si celu mai bunu invetatoriu la parere, trebuie sa fie in căte o privință mai debilu, pentru ca o recunoscă adeverulu in lume "non omnes omnia possumus") Si astu modu de către preotulu și in casulu acestă este mai espertu intr'a-aceea, ce n'are experiență poate ca invetatoriu, trebuie sa emendeze, ce astă de covenientia a emenda in portarea invetatoriu, sa nu fie nece de cătu capritiosu, că sa staruiasca din ambitiune pre lângă adoptarea principiului seu, de-si elu insu-si poate ca recunoscă, ca e mai buna direcția invetatoriu, pentru ca in casulu acestă face scădere in invetiamentu poate și prin aceea, ca desfășură pre unu asemenea invetatoriu decâtă progresul in acela. Se cade inse și trebuie, că preotulu pentru de a ajută invetatoriu intru latirea culturei, se fie forte recăutu, justu și equitabilu in totă circumstările astăndă facia cu felicitate soiuri de invetatoriu; și astu modu se cere preste totu: că preotulu sa aiba mai antâi îngrijire și insușire adeverată pentru scolă; a două sa aiba conscientia chiară de acelea mijloce prin care sa se poată ajunge scopulu scoliei. Insușire este unu preotu pentru inaintarea trebui scolare atunci, cîndu elu nu va fi neutralu facia cu scolă, ci va cerceta scolă adeseori, lucrându in acăstă, déca va cere trebuită, precum amu aretatul mai susu, cu cuventul și cu faptă: propunendu insu-si in prezentia invetatoriu, ce vine la ordine de a se propune elevilor, și intrebându totu asemenea pre elevi. Ierà apoi de o cunoștință chiară a acelorui mijloce, prin care sa se poată ajunge scopulu celu adeveratul alu scolii populare, se poate vorbi numai atunci, cîndu preotulu său invetato-

riul că atari, se voru află în posesiunea astorului de cunoscenie, care cuprindu în sine „instrucția și educatiunea”, pre lângă care mai vine de a se observă și disciplina într-o școală populară.

(Va urmă.)

Proiectu de Lege

(Capetu.)

C A P U V.

Instituto private de invetiamentu.

§ 68. Confessiuni, comitate, comune, societăți formate spre acestu scopu conformu statutelor și particulari potu inițiia și sustineori și ce școală midilocia privată, déca

a) se va incredintă conducerea nemidilocita și direcția institutului unui atare individu, care e profesor cu calificatii prin diploma pentru cursul de invetiamentu deschisidendo in elu, séu care si-a eluptat pri activitatea sea pre campulu acesta, recunoștiția comuna.

b) un atare institutu privatu corespunde cu privită la obiectele de invetiamentu, la estenziunea loru, la durată cursului de invetiamentu și la starea puterilor instructive, acelor școle midilocie, pre care le suplinesc.

§ 69. Posesorul institutului e restrensu a susține ministeriului de culte inițiarea propusa a institutului de invetiamentu privatu, cu planul de organizare și de invetiamentu și cu espunerea puterilor active in elu prin oficiulatutu locale și prin inspectorele școlelor midilocie din acestu cercu, celu pucinu cu 50 de dile nainte de deschiderea institutului.

§ 70. Si in atari institute private se va tineea pre fie care anu unu esamannu publicu, e inse de a sa face inspectorelui scoloriu districtualu cunoscuta diu'a esamenului celu pucinu cu o luna mai nainte, că séu insusi sa pote participa séu sa lu reprezenteze altu cineva.

Elevii institutelor private potu inse capătă testimonie, care se aiba valore pentru școlă superioară séu pentru ocuparea unui oficiu de statu, numai dupa depunerea unui esamenu la unu institutu publicu.

§ 71. Regimul pote acordă ajutoriu materialu și moralu școlelor midilocie private, in deosebi necesarie și bune.

§ 72. Déca in aceste institute nu se voru observă dispozițiunile legei de facia și déca regimul aru alătă scaderi morale, atuci pote ordină o cercetare și dupa rezultatul acelei a inchide institutul; pote in casuri extraordinarie suspende chiar crescerea și instrucția in institutul respectivu in nainte de finirea cercetarei.

C A P U VI.

Inspectorii școlelor midilocie.

§ 73. Ministrul de instrucție exercita inspecția de statu asupra școlelor midilocie private și publice (și institutelor publice nu de statu) prin inspectori denumiti de ministrul de instrucție; in casu necesariu pote incredintă provizorice cu agendele inspectorelui pre unu altu plenipotentiul ministerialu.

§ 74. Cercul de activitate a inspectorelui scolaru nu se poate este mai multu decât asupra 20 de institute. Fia-cărui inspector i se subordina unu cancelistu spre elucrarea afacerilor de birou, déca afacerile se gramadescu, pote regimul denumi si unu asistentu.

§ 75. Inspectorii școlelor midilocie, assistentii și cancelistii loru tragu o lăsa ordinaria.

§ 76. Inspectorii școlelor midilocie

a) cercetăza celu pucinu o data intr'unu patraru de anu institutelor tinerărie de cerculu loru de activitate;

b) executăza in școlele midilocie de statu ordinationile regimului, respective privegiază executarea loru; in institutele nu de statu privegiază executarea dispozițiunilor legii și instrucției cătu și indegetarei ministrului de instrucție.

Varietăți.

** (Teatrul) Reprezentările lui Millio in Brasovu suntu forte cercetate. Ni se spune ca aru fi existându ore-care corespondința intre numitul artistu și intre Dir. dela teatrulu de aici pentru vre-o căteva reprezentări in Sibiul. Amu doru că scirea

acestă să sia adeverata și sa fia coronată de un succesu favorable pentru publicul iubitoriu de teatru, atât din Sibiul cătu și din pregiuru.

** In Vienă se tiene in anul acesta a XIX adunare generală a invetiatorilor germani. Siedintele adunării se voru incepe in 8 Iunie c. n. Până acum s'au însemnatu la comitetul de primire aprópe la 3000 invetatori. Din Transilvania inca voru pleca vre-o 10—15 invetatori.

** (In cestiunea teatrului naționalu.) Nu trece o zi, in care se nu primimă două-trei epistole relative la ardienă necessitate a inițiării unei teatre naționale române, unul dintre cele mai practice institute pentru desvoltarea romanismului în toate arterele nației noastre. Onorabilii nostri corespondenți voru binevoi a ne iertă, déca nu vomă publică scrisorile loru. Constatăm inse cu bucuria din aceste impărtășiri, ea ide'a inițiării noui teatru naționalu român a devenit generală, — și ea initiativă luata de intelectuali români din Budapesta pentru realizarea acelei idei, e salutată din toate părțile cu celu mai viu entuziasm. Ierà la întrebările unora, relative la statutul societăției, ce se va compune la Deva, respondem cu placere, ca acele statute suntu deja in lucrare și acuși se voru propune comitetului institutu. Deocamdată ne rogam de toti aceia, carii au incasatu bani pentru acestu scopu, sa-i tramita numai decât la comitetu, că sumele sa se pote eloca cătu mai curendu spre fructificare !

"Fam."

** Dupa mijlocirea societății academice române, Academia de științe din Petersburg a transmis la București cele două manuscrise, ce posede din descripția Moldovei de principale Cantemir. Unul din manuscrise, de și necompletă (lipsesc carte I, și ce-va din a II-a) este foarte prețiosu; caci are pre margini corectiuni autografice ale principelui autore. Acestă are titlu :

Demetrii Cantemir

Principis Moldaviae

Descriptio Moldaviae,

Autographum auctoris passim in margine.

Celu alu doilea manuscris pôte acestu titlu :

„Demetrii Cantemiri, Principis Moldaviae Descriptio antiqui et hodierni Status Moldavia.

Descripta ex apographo quidéjus filius mecum (?) comunicavit. Petropoli 1721.

S. Academica decopierea acestei manuscrise și speram ca ne va dă o ediție mai completă și cu testul latinu alu operei acestea, asiā de stilcita și cu lacune tradusa in 1812 la Mrea Némiului.

** Intabulatia. In 6 Maiu a. c., M. Sea Domnulu a intabulat sub Nr. 111, mosi'a sea Poenii din judec. Iassi pre numele casei parintelui seu, principale Carolu Antoniu Hohenzollern, pentru sum'a de 450,000 lei noi pre terminu de trei ani.

„Curierul de Iassi“.

** Comuna Bucureștilor și-a esarendat accisele și vam'a pentru vite cu 1,40,000 lei noi pre anu. Se dice ca municipalitatea câștiga cu procedură acăstă (mai nainte administrată ea venitul acestă) 234.572 l. n.

** (Arapa, că ascultatori de drepturi.) In Londra de prezentu se astă mai multi tineri de arapi, (negri) că ascultatori de drepturi. Acești arapi tineri — precum ne spune unu diuariu de acolo — a datu déjà cele mai invederate semne despre capacitatea loru de a se putea califica. Intre acești a este anul cu numele Cheste Morris, fostu adjuncțu alu presedintelui republiei din Liberia, pre care anul trecutu l'a prinsu politia din Bavaria și l'a inchis in Heidelberg, de unde numai dupa aceea a scapatu, dupa ce s'aru fi telegrafat dela consululu din Liberia. Acestu tineru are de cugetu, ca dupa finirea studiilor, sa reintorce in patria sea, și acolo sa propagheze științele juridice, asiā dupa cum leau insusită și elu.

** Aradu 27 Maiu. In diu'a prima a adunării generale a asociației naționale, adeca in 6 Iunie săra la 8 ore, societatea de diletanți din Timișoara va executa două reprezentări de piese teatrale : „Nunt'a tinerăscă“ de Alesandri, și „Fantasmă“ e Lerescu. In a două di 7 Iunie va fi balu naționalu la otelulu „crucea alba.“

** (Palatul lui Priamo,) s'a aflat. Relativ la astă dlu H. Schliemann scrie următoarele : „cu ocasiunea saparei, (pre locurile de lângă Troia veche,) amu reesită a dă de palatulu lui Priamo, unde odiniora Hectoru a adusu jertfa lui Zeus, și

pre care Xerxes și Alesandru celu mare l-au facutu atât de renomu. — Cetatea ciclopica, Pergamum, e de 15 șirme sub pamentu. Acea tineau troianii consultările loru. Mai pre largu de alta data.“

** Gramatica academiei române. Gramatica academiei române a aparut de mai multe septembri. Este opera nouă premiată de academia eruditului filologu D. T. Cipariu. Se astă de vendiare la librari Ionidu, Podu Moșosiei vis-a vis de teatrul Lipscani.

Citatii edictala.

Infanteristul Ioanu Siuta din Rudari a în teritoriul inclitului regimentu coafinariu romano-banaticu Nr. 13, carele in 3. Iuliu 1866 in bataia dela Königsgrätz a perit astu-selin, incătu n se scie de mai trăiesce său a murit, se cîtează prin acăstă, că in terminu de 6 luni dela datulu de facia, déca este in vietă negresită sa se infacisie la scaunul protopresbiteralu gr. orient. alu Mehadii, pentru ca la din contra se va aduce și in lipsa lui otarirea asupra cererei societății Marii Siută din Rudari a pentru de a-i se dă voia a pasti la alta casatorie.

Caransebesiu in 16 Aprilie 1870.

Consistoriul eparchiei Caransebesului.

(36—1.)

Edictu.

Nicolau Campeanu gr-res. din Ferihazu, comitatul Albei de susu, care au parasit pre legiuța lui muere Rasiră Stefanu gr-or. din Imboru seau-nulu Cohalmului, săra de a se sci loculu unde locuiesc, astădi pribegeste in lume, se cîtează ca in terminu de 6 luni sa se infatiosie la subscrișulu scaunul protopopescu, ca sa dea respunsu la pără radicata din partea muerei lui asupra-i, ca la din contra in intielesulu legilor bisericei noastre se va dă otarire pără ascunute aici.

Scaunul protopopescu gr-or. alu Cohalmului Draosu 10 Maiu 1870.

Administr. protopopescu.

(35—2)

Coneursu.

In institutulu archidiocesanu gr. res. pedagogicu-clericale in Sibiul, face trebuinta de unu profesor pentru studiul de economia rurală cu ramurile lui, care postu e impreunat cu unu salariu anuale de 600 fl. v. a.

Concurrentii, dela cari se cere sa fia de religiune gr. res. și sa aiba cunoștințele respective teoretico-practice, cererile concursuale instruite cu documentele recerute sa le adreseze către directinea subscrise pâna in 1. Augustu a. c.

Sibiul 15. Maiu 1870.

Directiunea institutului archidiocesanu gr. res. in Transilvania, pedagogicu Clericale.

(38—1.)

Edictu.

Prin care Dimitrie Serbu din Salisce, lângă Sabiu, legiuțul alu Anneli. Ioanu Rosca toti deaco-lo, carele de optu ani au păresit patria, socia și copii săra a se sci loculu petrecerei lui, se sorocesec prin acăstă, că in terminu de unu anu negresită sa se infaciseze înaintea forului matrimoniale subscrise, caci la din potriva, si in absența lui se voru judeca cele de canonice bisericesci in asemenea împregiurări prescrise. Sibiul 19 Maiu 1870.

Forul matrimoniale gr. res. alu protop. trac-tului Sabiu I.

(39—1)

Burs'a de Vien'a.

Din 20 Maiu (1 Iun.) 1870.

Metalicele 5%	60	20	Act. de creditu	253	60
Imprumut. nat. 5%	69	65	Argintulu	120	50
Actiile de banca	718		Galbinulu	5	80